

Euroopa Komisjon
Eesti Vabariigi Valitsus
Põllumajandusministeerium

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2004–2006

LÜHIKOKKUVÕTE

Tallinn 2005

SISUKORD

1	SISSEJUHATUS	5
2	LIIKMESRIIK JA HALDUSALA	6
3	KOHALDAMISALA	6
4	KAVANDAMINE	7
5	STRATEEGIA	8
5.1	STRATEEGILISED EESMÄRGID	9
5.2	VALITUD STRATEEGIA	9
5.2.1	Ebasoodsamate piirkondade toetus	10
5.2.2	Põllumajanduslik keskkonnatoetus	10
5.2.3	Põllumajandusmaade metsastamise toetus	11
5.2.4	Elatustalude kohanemise toetus	11
5.2.5	Nõuetega vastavusse viimise toetus	11
5.2.6	Tehniline abi	12
5.2.7	Keskkonnaalaste kitsendustega piirkondade toetus	12
5.3	ERIMEETMETEGA HÕLMATAVAD PIIRKONNAD	12
	Vähemsoodsate piirkondade ja keskkonnaalaste kitsendustega piirkondade määramine	12
6	FINANTSTABEL	14
7	MEETMED	15
7.1	EBASOODSAMATE PIIRKONDADE TOETUS	15
7.2	PÕLLUMAJANDUSLIK KESKKONNATOETUS	16
7.2.1.	Keskkonnasõbralik tootmine	18
7.2.2	Lisategevused	21
7.2.3.	Eritegevus	25
7.3	PÕLLUMAJANDUSMAA METSASTAMISE TOETUS	26
7.4	ELATUSTALUDE KOHANEMISE TOETUS	28
7.5	NÕUETEGA VASTAVUSSE VIIMISE TOETUS	30
7.6	OTSETOETUSTE LISAMAKSED	32
7.7	TEHNILINE ABI	32

7.8	KESKKONAALASTE KITSENDUSTEGA PIIRKONDADE TOETUS	33
8	MAKi SEIRE JA HINDAMINE	35
8.1.	SEIRE	35
8.2.	HINDAMINE	35
8.3.	SEIRE JA HINDAMISE INSTITUTSIOONILINE ÜLESEHITUS	36
9	MEETMETE RAKENDAMINE	38
10	KONTROLL JA SANKTSIOONID	40
	Kontrolli ja sanktsioonide põhimõtted	40
11	TEAVE JA SELLE AVALIKUSTAMINE	42
12	VASTAVUS JA JÄRJEPIDEVUS	43
13	RIIGIABI	43
LISA 1	Üldised keskkonnanõuded	44
LISA 2	Ebasoodsamade ja keskkonnaalaste kitsendustega piirkonnad	50

1 SISSEJUHATUS

Eesti maaelu arengukava 2004–2006 (edaspidi MAK) hõlmab ajavahemikku alates 1. märtsist 2004 kuni 2006. a lõpuni. MAKi koostamise üldeesmärk on toetada Euroopa Liidu (edaspidi EL) ühise põllumajanduspoliitikaga kaasnevate meetmete kaudu maapiirkonna regiooniti tasakaalustatud arengut.

Ühist põllumajanduspoliitikat rahastatakse Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi (EAGGF) tagatisrahastust ja kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest. Nõukogu määrusega (EÜ) nr 1257/1999, viimati muudetud nõukogu määrusega (EÜ) nr 1783/2003, sätestatakse maaelu arengu toetuste ühine õigusraamistik, mida kohaldatakse kogu ELis. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 II jaotisega määratakse kindlaks maaelu arengu meetmed, nende eesmärgid ning abikõlblikkuskriteeriumid.

Eesti Vabariigil (edaspidi Eesti) on ELi struktuurifondid SAPARDi (s.o Kesk- ja Ida-Euroopa riikide põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelne programm) näol kasutada olnud alates aastast 2001 vastavalt Euroopa Ühenduste Komisjoni ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi rahastamislepingule.

Eesti kavatab rakendada järgmisi EAGGF tagatisrahastust rahastatavaid maaelu arengu meetmeid:

- ebasoodsamate piirkondade toetus;
- põllumajanduslik keskkonnatoetus;
- põllumajandusmaade metsastamise toetus;
- elatustalude kohanemise toetus;
- nõuetega vastavusse viimise toetus;
- otsetoetuste lisamaksed;
- tehniline abi (toetusmeede);
- keskkonnaalaste kitsendustega piirkondade toetus.

Käesolev dokument kirjeldab Eesti maaelu olukorda, maaelu arengu strateegiat ning sellest tulenevaid meetmeid.

2 LIIKMESRIIK JA HALDUSALA

Eesti paikneb 57. ja 60. laiuskraadi ning 22. ja 28. pikkuskraadi vahel. Eestil on ühine mere- ja maismaapiir Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooniga (piir Vene Föderatsiooniga muutub ELi piiriks) ning merepiir Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigiga. Eesti ulatus põhjast lõunasse on 240 km ja idast läände 350 km.

Eesti üldpindala on 45 227 km², millest maismaapindala on 43 200 km². Maismaast üle poole moodustab metsamaa,¹ kolmandik on põllumajandusmaa² ja viiendik on kaetud soode ja rabadega.

3 KOHALDAMISALA

Territoriaalne katvus

MAK hõlmab kogu Eesti maapiirkonda ja on selles suhtes horisontaalne kava. Maapiirkonnaks loetakse küla, aleviku ja alevi territooriumit.

Sihtalad

Sihtalaks 1 loetakse kogu Eesti territoorium, sest NUTS³ teise taseme statistilise jaotuse kõigis haldusüksustes on rahvamajanduse kogutoodang alla 75% ELi keskmisest tasemest.

---

¹ Metsamaana käsitletakse metsaga kaetud metsamaad ja metsata metsamaad (lageala). Metsata metsamaa on uuendamata raiesmikud, lagendikud, harvikud, põlendikud, hukkunud puistud, liitumata kultuurid ja taimlad, samuti metsaga seotud rajatiste (metsateed, palgilaod jms) all olev maa.

² Põllumajandusmaa on kasutatav põllumajandusmaa, s.t kasvatatavate-koristatavate kultuuride all olev maa (põllu- ja katmikukultuurid, viljapuud ja marjakultuurid, puukoolid, looduslik rohuma, puu- ja köögi-viljaaiad ning kesa).

³ NUTS – statistiliste territoriaaljaotuste nomenklatuur.

4 KAVANDAMINE

Eesti koostas liitumiseelseks perioodiks maaelu pikaajalise planeerimise raamdokumendi „Eesti maaelu arengukava 2000–2006”, mis kinnitati 2000. a lõpus. Dokumendi alusel käivitus 2001. a SAPARD.⁴

Ajavahemikuks 2004–2006 on koostatud kaks raamdokumenti:

- Eesti riiklik arengukava⁵ ELi struktuurifondimeetmete rakendamiseks – ühtne programmdokument 2003–2006 (RAK);
- Eesti maaelu arengukava 2004–2006 ELi ühise põllumajanduspoliitikaga kaasnevate meetmete rakendamiseks (MAK).

Mõlema arengukavaga jätkatakse SAPARDi raames alustatud, pöörates senisest rohkem tähelepanu tasakaalustatud regionaalarengu küsimustele.

MAKi koostas Põllumajandusministeerium, kaasates kolmanda sektori esindajaid ja valdkondade spetsialiste. MAKi meetmete rakendamine toimub Põllumajandusministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste koostöös, osa meetmeid rakendatakse koostöös Keskkonnaministeeriumi valitsemisala asutustega.

MAK keskendub ELi ühise põllumajanduspoliitikaga kaasnevate meetmete ehk EAGGF tagatisrahastust rahastatavate meetmete rakendamisega seotud küsimustele. MAK annab ülevaate kavandatavast meetmete kombineeritud kasutamisest Eestis, lähtudes Eesti põllumajanduse ja maaelu olukorrast ning taotletavatest eesmärkidest. MAK on tihedalt seotud RAKi 3. prioriteedi „Põllumajandus, kalandus ja maaelu” raames kohaldatavate meetmetega, samuti Eesti ja ELi põllumajanduspoliitiliste otsustega.

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 raamistikku täiendavad komisjoni määruses (EÜ) nr 445/2002, asendatud komisjoni 29. aprilli 2004. a määrusega (EÜ) nr 817/2004, sätestatud üksikasjalikud eeskirjad. MAKi ülesehituses arvestatakse komisjoni määruse (EÜ) nr 445/2002 II lisas ettenähtud nõudeid. MAK esitatakse Euroopa Komisjonile reguleeritud korra kohaselt.

MAKi raames kohaldatavate meetmete finantsjuhtimise üksikasju reguleerivad nõukogu määruse (EÜ) nr 1258/1999 ning komisjoni määruse (EÜ) nr 27/2004 finantssätted. Seire ja hindamine ning kokkusobivus ühenduse muude toetusmeetmetega on reguleeritud nõukogu määrusega (EÜ) nr 1260/1999.

⁴ SAPARD – Kesk- ja Ida-Euroopa riikide põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelne programm aastateks 2000–2006, mille rakendamise alus on iga liikmesriigi koostatud maaelu arengukava, Eestis „Investeeringutoetuste programm põllumajandusele ja maaelule”.

⁵ Eesti riiklik arengukava – ühtne programmdokument 2003–2006.

5 STRATEEGIA

Põllumajandus ja selle allharud on läbi aegade olnud Eesti maaelanikkonna oluline tegevusvaldkond ja sissetulekuallikas. Majanduskeskkonna muutumine 1990ndatel põhjustas põllumajandussektoris tööhõive vähenemise, tekitas kõrge tööpuuduse taseme (vabadele töökohtadele ei leidu kvalifitseeritud töötajaid) ja muutis maapiirkonna elanikkonnale töö ja eneseteostuse seisukohast vähepakkuvaks.

Noorte ja haritud inimeste suur ränne maalt linna 1990ndatel kahandas maapiirkonna arengupotentsiaali, vähendas oskustöölise arvu ja tööjõu kvaliteeti. Võrreldes linnapiirkonnaga, iseloomustab Eesti maapiirkonda elanikkonna väike asustustihedus ja kõrge keskmine vanus, vähene ostujõud, kohaliku ühiskonna suurem suletus ja kohatine asotsialiseerumine.

Muutunud turuolukorra ja reformide tagajärjel on kahanenud põllumajanduse suhteline osakaal rahvamajanduses, tööhõives ja maakasutuses, mis on oluliselt muutnud maastikku. Kasutusest väljalangenud maad võsastuvad.

Maapiirkonna arengutasemel on kogu elanikkonna elu kvaliteedi parandamisel suur tähtsus. Inimeste suurenevate võimaluste (heaolu) ja liikuvusega kasvab vajadus loodus- ja traditsioonilise kultuurikeskkonna järele, mistõttu elanikkond pöördub linnadest maale tagasi. Maapiirkond on riigi jaoks aga ka strateegiliselt tähtis (linna)elanikkonna toiduainetega varustaja ja varjupaik eriolukordade korral.

Eesti maaelu arengukava 2004-2006 strateegia koostamisel tugineti peamiselt järgmistele varasematele strateegilistele dokumentidele:

- Eesti põllumajanduse arengu strateegia (1999);
- Eesti maaelu arengukava 2000–2006 (SAPARD).

Lisaks võetakse strateegias arvesse RAKi 3. prioriteedi „Põllumajandus, kalandus ja maaelu areng” üldist eesmärki – maapiirkonna tasakaalustatud ja jätkusuutlik majanduslik ning sotsiaalne areng. Arengukava koostamisel on arvesse võetud ka võrdõiguslikkuse põhimõtet.

5.1 STRATEEGILISED EESMÄRGID

Peamine eesmärk:

MAKi peamine eesmärk on taastada inimeste võime tulla toime maaeluga ning tagada säästev ja piirkondlikult tasakaalustatud areng.

Eesmärgid:

1. Suurendada põllumajandustootjate huvi säästva keskkonnakasutuse vastu, k.a keskkonnasõbralikuma tehnoloogia ja tehnika kasutuselevõtt, bioloogilise mitmekesisuse ja loodusmaastike säilitamine.
2. Viia põllumajanduslik tootmine vastavusse ELi keskkonnanõuetega.
3. Leevendada põllumajandustootjate finantskohustusi, mis on seotud ELiga ühinemisega, suurendada nende majanduslikku elujõulisust ja investeerimisvõimet.
4. Aeglustada põllumajandusliku tööhõive määra languse tempot.
5. Suurendada mikroettevõtete konkurentsivõimet ja tasakaalustada pindalapõhiste toetuste suurtootmist soodustav mõju.
6. Hoida maakasutus ebasoodsamates ja keskkonnaalaste kitsendustega piirkondades vähemalt liitumiseelisel tasemel ning vähendada kasutamata põllumajandusmaa pindala.
7. Tõsta põllumajandustootjate teadlikkust majanduse ning keskkonnakaitse küsimustes.

5.2 VALITUD STRATEEGIA

Eesti põllumajanduse positiivsed arengud on seotud ELiga ühinemisega. Eesti ühinemisläbirääkimised ELiga algasid 31. märtsil 1998. Liikmeks kandideerides võttis Eesti kohustuse reservatsioonideta ühtlustada riigi poliitika ja poliitikavahendid ELis kohaldatavatega ning sellest tulenevalt koostas Vabariigi Valitsus oma tegevuskava aastateks 1998–2003, et olla ühine-miseks valmis 1. jaanuaril 2003.

Vastavalt tegevuskavale asutas Eesti 1998. a endise Jõudluskontrolli Keskuse alusel Põllumajanduse ja Maaelu Arengu Keskuse esimese etapina Põllumajanduse Registre ja Infokeskuse 10 lisatöökohaga ja hakkas koolitama vastavat personali. SAPARDi asutusest arenes PRIA, mis hakkab haldama nii MAKi meetmeid kui RAKi 3. prioriteedi „Põllumajandus, kalandus ja maaelu areng” meetmeid.

Ühinemisläbirääkimised lõppesid 13.–14.detsembril 2002 ELi tippkohtumisega Kopenhaagenis, kus Eesti ja veel 9 riiki said ametliku kutse ühinemiseks ELiga.

Eesmärkide saavutamiseks valitud strateegia põhineb kavandatavate ELi ja riiklike vahendite sihipärasel kasutamisel. Ajavahemikul 2004–2006 rahastab EL kõiki MAKi meetmeid 150,5 miljoni euroga (2,355 mld krooni).

2000. a Vabariigi Valitsuse poolt vastuvõetud põllumajandusstrateegias hinnati Eesti põllumajandussektori hõivatuse taset kui optimaalset. See hinnang põhines võrdlusandmetel ELi liikmesriikidega, millega Eesti on suhteliselt sarnane (nt Taani ja Rootsi põllumajandussektori tööhõive 100 ha põllumaa kohta).

2000. a vastuvõetud põllumajandusstrateegia kohaselt pidi põllumajanduse osatähtsus tööhõives järgneva 10 aasta jooksul jääma 6–7% tasemele kogu tööhõivest. Tegelikult langes põllumajanduslik tööhõive 2003. a alla 5% tasemele.

Võttes arvesse MAKi lühikest rakendusperioodi, ei kohaldata varajase pensioni ja tootjaorganisatsioonide toetusmeetmeid.

5.2.1 Ebasoodsamate piirkondade toetus

Meetme üldine eesmärk on tagada ebasoodsamates piirkondades jätkuv maakasutus. Arvestuslikult on Eestis 465 000 ha sellist põllumajandusmaad, mis MAKis loetakse ebasoodsamate piirkondade hulka. Esialgsete arvestuste kohaselt taotletakse aastal 2004 toetust 400 000 hektarile.

5.2.2 Põllumajanduslik keskkonnatoetus

Meetme üldine eesmärk on hõlbustada keskkonnasõbralike põllumajandusmeetodite rakendamist ja jätkuvat kasutamist. Meetme rakendamine edendab ja säilitab bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust ning suurendab keskkonda säästvalt tegutsevate põllumajandustootjate tulu.

Eesmärgid:

- 1) soodustada keskkonnasõbralike põllumajandusmeetodite juurutamist ja jätkuvat kasutamist;
- 2) edendada ja säilitada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust;
- 3) aidata keskkonnale tulutoovalt tegutsevatel põllumajandustootjatel saada kohast tulu;

4) suurendada põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust.

Eeldatav tulemus: põllumajandusliku keskkonnatoetuse meetmega ühineb vähemalt üks kolmandik Eesti põllumajandustootjatest.

5.2.3 Põllumajandusmaade metsastamise toetus

Meetme üldine eesmärk on eelkõige vähendada põllumajanduslikust kasutusest väljajäänud ja võimalikult väljajäävate põllumajanduseks ebasobivate maade osakaalu.

Eesmärgid:

- 1) vähendada kasutusest väljajäänud maade osakaalu;
- 2) parandada maastike mitmekesisust.

Eeldatav tulemus: programmiperioodi 2004–2006 lõpuks on võimalik metsastada 10 000 ha põllumajandusmaad.

5.2.4 Elatustalude kohanemise toetus

Meetme üldine eesmärk on leevendada üleminekuprobleeme seoses uute liikmesriikide põllu- ja maamajandussektorile osaks saava ühtse turu survega ja soodustada selliste põllumajandusüksuste, mis ei ole veel majanduslikult elujõulised, ümberkorraldamist.

Eesmärgid:

- 5) edendada majanduslikku planeerimist;
- 6) parandada väiketootjate majanduslikku elujõulisust.

Eeldatav tulemus: toetusperioodi lõpuks suureneb elatustalude tulu üle 12%.

5.2.5 Nõuetega vastavusse viimise toetus

Meetme üldine eesmärk on viia loomakasvatus vastavusse keskkonna-nõuetega, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. a direktiivis 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik, ja nõukogu 12. detsembri 1991. a direktiivis 91/676/

EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest.

Eesmärgid:

- 1) ELi veepoliitika raamdirektiivist tulenevate keskkonnanõuete järgimine;
- 2) sõnnikukäitlusest põhjustatud veereostuse vähendamine.

Eeldatav tulemus: 2006. a lõpuks vastab vähemalt 50% taotlejate sõnnikuhoiulatest nõuetele.

5.2.6 Tehniline abi

Meetme eesmärk on toetada MAKi meetmete rakendamist.

5.2.7 Keskkonnavalaste kitsendustega piirkondade toetus

Meetme üldine eesmärk on tagada keskkonnavalaste kitsendustega piirkondades looduskaitse nõuete täitmine ja põllumajandusliku tegevuse säilimine. Hinnangu järgi on Eestis 49 000 ha (57 000 ha kokku) sellist põllumajandusmaad, mille põllud asuvad täielikult keskkonnavalaste kitsendustega piirkonnas (NATURA 2000 alad) ning mis loetakse MAKis selle piirkonna hulka. Hinnangu kohaselt on aastal 2006 toetatava piirkonna pindala 38 000 ha.

5.3 ERIMEETMETEGA HÕLMATAVAD PIIRKONNAD

Vähem soodsate piirkondade ja keskkonnavalaste kitsendustega piirkondade määramine

Ebasoodsamate ja keskkonnavalaste kitsendustega piirkondade määramise alused on reguleeritud nõukogu määrusega (EÜ) nr 1257/1999 ning täpsustatud nõukogu määrusega (EÜ) nr 1783/2003.

Ebasoodsamad piirkonnad, mida ähvardab maa kasutamatajätmine või kus piirkonna säilitamine on vajalik, on looduslike tootmistingimuste poolest homogeensed põllumajanduspiirkonnad, millel on järgmised omadused:

- madala tootlikkusega ja raskesti haritav maa, mille piiratud tootmispotentsiaali on võimalik suurendada ainult ülemääraste kulutustega ning mis sobib peamiselt ekstensiivseks loomakasvatuseks,

- looduskeskkonna madala tootlikkuse tõttu on tootmine põllumajanduse majandusliku suutlikkuse põhinäitajaid silmas pidades keskmisest märgatavalt väiksem,
- peamiselt põllumajandusest sõltuv väikesearvuline või kahanev elanikkond, mille kiirenev vähenemine ohustaks kõnealuse piirkonna elujõulisust ning edasist asustatust.

Ebasoodsamate piirkondade tervikvalimis on kokku 2,259 miljonit hektarit (49,95% riigi pindalast). Põllumajandusmaad on sellest 627 000 ha. Ebasoodsamate piirkondade kaart ja valdade nimekiri on ära toodud lisas 2.

2001. a põllumajandusloenduse kohaselt on kasutuses 349 000 ha ja katas-tris 439 000 ha maad. Seega võib ennustada, et taotlustega hõlmatud ala on 465 000 ha.

Ülevaade keskkonnaalaste kitsendustega piirkondadest on toodud Lisas 2 (NATURA 2000 võrgustiku alade kaart).

6 FINANTSTABEL

MAKi meetmete rakendamise finantstabeli koostamisel lähtuti ELi poolse rahastamise kogumahust 2004. a hindades. Selle alusel arvutati Eesti kaasfinantseerimine, mis peab meetmete eelarvest moodustama vähemalt 20%. Kolme aasta jooksul on ELi eelarvest MAKi meetmete rahastamiseks kavandatud 150,5 miljonit eurot (ligi 2,355 mld krooni) ning Eesti riigi vahenditest 37,6 miljonit eurot (589,3 mln krooni). Programmiperioodil (2004–2006) on MAKi rahaline kogumaht 188,1 miljonit eurot (üle 2,944 mld krooni).

Tabel 1. MAKi meetmete rahastamine aastatel 2004–2006, 2004. aasta hindades, eurodes (krooni)

Meede	ELi osalus	Riiklikud kulutused	Kokku
Ebasoodsamate piirkondade toetus	21 984 074 (343 976 012)	5 496 019 (85 994 011)	27 480 093 (429 970 023)
Põllumajanduslik keskkonnatoetus	56 734 000 (887 694 204)	14 205 249 (222 263 849)	70 939 249 (1 109 958 053)
Põllumajandusmaa metsastamise toetus	7 856 020 (122 920 003)	1 964 005 (30 730 001)	9 820 025 (153 650 003)
Elatustalude kohanemise toetus	8 844 000 (138 378 530)	2 213 500 (34 633 749)	11 057 500 (173 012 280)
Nõuetega vastavusse viimise toetus	27 972 000 (437 666 695)	6 998 000 (109 494 907)	34 970 000 (547 161 602)
Keskkonnaalaste kitsendustega piirkondade toetus (Natura 2000 alad)	992 000 (15 521 427)	248 000 (3 880 357)	1 240 000 (19 401 784)
Otsetoetuste lisamiseks	21 707 975 (339 656 002)	5 426 994 (84 914 004)	27 134 969 (424 570 006)
Tehniline abi	2 489 931 (38 958 954)	628 233 (9 829 710)	3 118 164 (48 788 665)
SAPARD	1 920 000 (30 041 472)	480 000 (7 510 368)	2 400 000 (37 551 840)
Kokku	150 500 000 (2 354 813 300)	37 660 000 (589 250 956)	188 160 000 (2 944 064 256)

7 MEETMED

Käesolevas peatükis antakse ülevaade kavandatud meetmetest. Meetmete üksikasjalikud rakenduseeskirjad sätestatakse vastavates õigusaktides.

7.1 EBASOODSAMATE PIIRKONDADE TOETUS

Meetme eesmärk

Meetme eesmärk on tagada põllumajandusmaa jätkuv kasutamine ebasoodsamates piirkondades ning aidata selle kaudu kaasa elujõulise maarahvastiku säilimisele, säilitada paikkonna asustust ja edendada säästvat põllumajandust, mis vastab üldistele keskkonnanõuetele².

Põhinõuded

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 artiklid 19 ja 20.

Meedet kohaldatakse Eesti territooriumil kindlaksmääratud valdades.

Meetme keskmine ELi poolne rahastamine aastatel 2004–2006 on 9,2 miljonit eurot (143,9 mln krooni).

Taotlejale esitatavad nõuded

Toetust võib taotleda põllumajandusega tegelev füüsiline isik, juriidiline isik, seltsing ning muu isikute juriidilise isiku staatusega ühendus, kes taotleb toetust vähemalt ühele hektarile tema kasutuses olevale põllumajandusmaale, järgib üldisi keskkonnanõudeid ja vastab taotletava tegevuse osas ettenähtud nõuetele.

Taotleja kohustub jätkama põllumajanduslikku maakasutust antud piirkonnas viis aastat alates esimese toetuse maksmisest.

Nõutavad dokumendid taotlemisel

- Taotlus
- Põllumassiivi kaart
- Vajadusel muud tõendavad dokumendid
- Toetuse määr taotleja kohta

---

² Üldiste keskkonnanõuete nimekiri on toodud lisas 1.

Toetuse maksmisel võetakse arvesse hektarite arvu ühe põllumajandus-
tootja kohta.

Kavandatav toetuse määr hektari kohta aastas on 25 eurot (391 krooni).

7.2 PÕLLUMAJANDUSLIK KESKKONNATOETUS

Meetme eesmärgid

Meetme üldised eesmärgid on järgmised:

- soodustada keskkonnasõbralike põllumajandusmeetodite juurutamist ja jätkuvat kasutamist;
- säilitada ja suurendada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust;
- aidata keskkonnale tulutoovalt tegutsevatel põllumajandustootjatel saada kohast tulu;
- suurendada põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust.

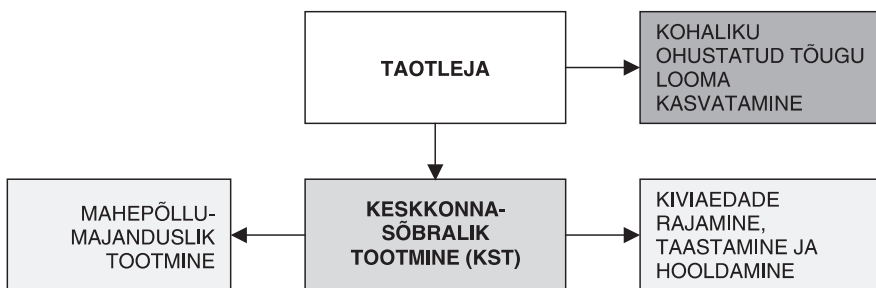
Meetme ülesehitus

Meede koosneb järgmisest:

- baastegevus;
- lisategevused;
- eritegevus;
- üksikasjalikud majandusarvestused.

Joonis 1. Põllumajandusliku keskkonnatoetuse üldkava

- eritegevus, mida võivad taotleda kõik toetuse taotlejale esitatavatele nõuetele vastavad põllumajandustootjad;
- baastegevus, mida võivad taotleda kõik toetuse taotlejale esitatavatele nõuetele vastavad põllumajandustootjad ja mis on lisategevuste eeltingimus;
- lisategevused, mida võivad taotleda kõik toetuse taotlejale esitatavatele nõuetele vastavad põllumajandustootjad, kes täidavad keskkonnasõbraliku tootmise nõudeid.

Põhinõuded

Põllumajanduse keskkonnapoliitika, nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 artikkel 22.

Meedet rakendatakse kogu Eestis.

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse meetet reguleeritakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 artikli 22 lõikega 2. Eestis valitud tegevused jaotuvad järgmiselt (nimi ja koht artiklis):

Keskkonnasõbralik tootmine

1. ja 5. taane

Lisategevused

- mahepõllumajanduslik tootmine 1. taane
- kiviaedade rajamine, taastamine ja hooldamine 1. ja 4. taane

Eritegevused

- kohalikku ohustatud tõugu loomade kasvatamine 1. taane

Toetuse taotlejale esitatavad nõuded

Toetust võib taotleda põllumajandusega tegelev füüsiline isik, juriidiline isik, seltsing ning muu isikute juriidilise isiku staatusega ühendus, kes kasutab vähemalt ühte hektarit põllumajandusmaad, täidab üldisi keskkonnanõudeid kogu ettevõttes ja vastab taotletava tegevuse kohta kehtestatud nõuetele. Põllumajandusliku keskkonnatoetuse taotlemine on vabatahtlik, toetuse taotlemisel võtab taotleja endale põllumajandusliku keskkonnatoetuse nõuete täitmise kohustuse viieks aastaks.

Tegevuste omavaheline kombineerimine

Toetust keskkonnasõbraliku tootmise eest ei maksta sellise maa puhul, mis on hõlmatud toetusega mahepõllumajandusliku tootmise eest.

Toetust mahepõllumajandusliku tootmise eest ei maksta sellise maa puhul, mis on hõlmatud toetusega keskkonnasõbraliku tootmise eest.

Eri tegevuste kombineerimisel ei tohi hektari või looma kohta makstavad toetusmäärad ületada nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 lisas sätestatud maksimummäärasid. Nimetatud määrade ületamine välistatakse põllumajandusliku keskkonnatoetuse taotluste menetlemisel PRIAs.

7.2.1. Keskkonnasõbralik tootmine

Põhjus

Nõukogude perioodil toimunud tootmise intensiivistamine ja spetsialiseerimine tekitas tõsiseid keskkonnaprobleeme, nagu veereostus, muldade degradeerumine, looduslike elupaikade ja traditsiooniliste põllumajandusmaastike kadumine. Alates 1990. aastate algusest on tootmismahdade kahanemise tõttu põllumajanduse negatiivne mõju keskkonnale (nt veereostus) mõnevõrra vähenenud. Mitmed probleemid on siiski säilinud ja tekkinud on uued probleemid, nagu põllumajandusmaade kasutamata jätmine, mille tagajärjel suureneb umbrohtude levik, avatud põllumajandusmaastikud võsastuvad ning väärtuslikud poollooduslikud kooslused on kadumas.

Majandustingimuste paranedes suureneb negatiivne mõju keskkonnale taas. Näiteks on taimekaitsevahendite ja mineraalväetiste kasutamine jälle suurenemas. Sellega võib kaasneda veereostus ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemine, kui ei kasutata keskkonnasõbralikke tänapäevaseid tehnoloogiaid.

Üks ülaltoodud probleemide põhjus on põllumajandustootjate vähenenud keskkonnateadlikkus ja keskkonnakaitseaspektide vähenenud arvestamine tootmise kavandamisel.

Eestis on keskkonnasõbraliku tootmise eest toetust makstud alates 2002. a, mil toetus hõlmas 55 vallas 66 650 ha. 2003. a toetus sarnanes 2002. a toetusega, ainus erinevus oli see, et toetust maksti 56 vallas. 2003. a maksti toetust keskkonnasõbraliku tootmise eest 75 680 ha osas, toetuse määr kuni 100 ha kohta oli 16 eurot (250 krooni), järgneva 100,1 kuni 300 ha kohta 13 eurot (200 krooni) ning järgneva 300,1 kuni 500 ha kohta 10 eurot (150 krooni). Toetust ei antud üle 500 ha suuruse maa korral.

Tegevuse eesmärgid

Keskkonnasõbraliku tootmise eesmärgid on järgmised:

- tõsta põllumajandustootjate teadlikkust oma ettevõtte keskkonnaväärtustest ja -mõjudest;
- soodustada keskkonnaplaneerimise kasutamist põllumajanduses;
- vähendada taimetoitainetest põhjustatud veereostuse riski, säilitada mulvilijakust ning parandada põllumajandusmaastike esteetilist väärtust.

Tegevuse ulatus

Tegevust rakendatakse üleriigiliselt alates 2004. a. 2005. a aktsepteeritakse uusi kohustusi üksnes selliste taotlejate puhul, kelle põld paikneb NATURA 2000 alal ja kes esitasid 2005. a pindalatoetuse taotluse.

Nõuded

Isikud, kes taotlevad keskkonnasõbraliku tootmise toetust, peavad täitma allpool sätestatud nõudeid.

Taotleja peab koostama kogu ettevõtte keskkonnasõbraliku tootmise plaani, mis koosneb kahest dokumendist.

- **Väetusplaan**, mis sisaldab andmeid ettevõttes toodetavate orgaaniliste väetiste, sisseostetavate väetiste ning orgaaniliste ja mineraalväetiste kasutamise kohta põldude kaupa. Mineraalväetiste ja sõnnikuga võib aastas kogu haritava maa keskmisena hektari kohta anda 170 kg lämmastikku, millest võib mineraalväetistega anda kuni 100 kg. Väetusplaan koostatakse igal kohustuseaastal ja see peab olema toetuse taotleja ettevõttes kontrolliks kättesaadav kogu viieaastase kohustusperioodi jooksul.

- **Viljavaheldusplaan**, mille alusel toetuse taotleja peab taimekasvatuse saaduste tootmisel järgima viljavaheldust järgmiselt:
  - 1) maal, kus järgitakse viljavaheldust, peab põllumajandustootja kasvatama liblikõielisi või liblikõieliste ja kõrreliste heintaimede segu;
  - 2) samal põllul ei tohi teravilja kasvatada kauem kui kolmel järjestikusel aastal ja sama liiki kultuure kauem kui kahel järjestikusel aastal.

Lisaks keskkonnasõbraliku tootmise plaanile peab toetuse taotleja täitma järgmisi nõudeid:

- toetuse taotleja peab saatma akrediteeritud laboratooriumile mullaproovid mulla happesuse, orgaanilise aine või huumusesisalduse ning taime- de poolt omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse määramiseks;
- põllumajandusloomi (lambad, kitsed, hobused, lehmad, härjad, vähemalt kahe kuu vanused lehmvasikad ja mullikad) peab suveperioodil karjamaa väljas;
- taotleja peab esimese aasta jooksul pärast toetuse taotlemist osalema vähemalt 6-tunnisel keskkonnasõbraliku tootmise alasel koolitusel ning ülejäänud nelja kohustuseaasta jooksul vähemalt ühel 6-tunnisel keskkonnasõbraliku tootmise alasel koolitusel.

Tulemused

Eeldatavasti taotletakse keskkonnasõbraliku tootmise toetust 30–35%-le Eesti põllumajandusmaast. Meetme rakendamise tulemusena suureneb taotlejate keskkonnateadlikkus, tootmise kavandamisel pööratakse suuremat tähelepanu keskkonnakaitsele ning paraneb kogu põllumajandusettevõtte üldine keskkonnaseisund.

Toetuse määr

Keskkonnasõbraliku tootmise toetuse määr haritava maa (välja arvatud püsirohumaad) kohta on 45,63 eurot (714 krooni), rohumaade (välja arvatud ajutised rohumaad) kohta 21,15 eurot (331 krooni) hektari kohta aastas.

7.2.2 Lisategevused

7.2.2.1. Mahepõllumajanduslik tootmine

Põhjus

Vaatamata viimastel aastatel oluliselt suurenenud huvile mahepõllumajanduse vastu on mahetootjaid siiski liiga vähe ja nende toodang liiga väike, et rahuldada üha suurenevat nõudlust mahetoidu järele.

Toetust mahepõllumajandusliku tootmise eest on Eestis makstud üleriigiliselt alates 2000. a. Mahepõllumajanduslikus kasutuses oleva maa pindala on sellest ajast alates kiiresti suurenenud. 2002. a oli Eestis 583 tunnustatud mahetootjat, kes majandasid mahepõllumajanduse seaduse kohaselt 30 550 ha põllumajandusmaad. 2003. a oli Eestis 764 tunnustatud mahetootjat, mahepõllumajandusliku tootmise toetust taotleti 38 588 hektarile, toetust maksti vastavalt kasvatavale kultuurile. Rohumaade osas makstud toetuse määr oli 2003. a 19 eurot (300 krooni) hektari kohta; rohumaade puhul, kus mahepõllumajanduslikult peetavate loomade arv taotlemise ajal moodustas loomühikutes ettevõttes peetavate loomade arvust vähemalt 50%, oli toetuse määr 22 eurot (350 krooni). Teravilja, kaunvilja, tehniliste kultuuride, kartuli, söödajuurviljade ja lühiajaliste rohumaade puhul oli toetus 45 eurot (700 krooni), avamaa köögivilja, ravim- ja maitsetaimede ning puuvilja- ja marjakultuuride puhul 128 eurot (2000 krooni).

Tegevuse eesmärgid

Tegevuse eesmärgid on järgmised:

- toetada mahepõllumajanduse kui loodusega kooskõlas oleva tootmisviisi arengut ning rahuldada tarbijate kasvavat nõudlust mahetoodangu järele;
- toetada ja suurendada mahepõllumajanduse konkurentsivõimet.

Tegevuse ulatus

Tegevust rakendatakse üleriigiliselt alates 2004. a.

Osalemistingimused

Mahepõllumajandusliku tootmise eest toetuse taotleja peab täitma keskkonnasõbraliku tootmise nõudeid.

Nõuded

Isikud, kes taotlevad toetust mahepõllumajandusliku tootmise eest, peavad täitma järgmisi nõudeid:

- ettevõtte tunnustamine – toetuse taotleja peab järgima mahepõllumajandusliku tootmise reegleid vastavalt mahepõllumajanduse seadusele, tema ettevõtte peab olema tunnustatud nimetatud seaduses sätestatud alusel;
- koolitus – põllumajandustootja, kes saab esimest korda toetust mahepõllumajanduslikuks tootmiseks, peab toetuse taotlemise aastal osalema vähemalt 12-tunnisel mahepõllumajandusalasel koolitusel. Lisaks peavad kõik toetuse saajad viienda kohustuseaasta lõpuks osalema vähemalt 18-tunnisel mahepõllumajandusalasel koolitusel.

Tulemused

Alates mahepõllumajandusliku tootmise toetuse maksmise alustamisest Eestis on mahepõllumajanduslikus kasutuses oleva maa pind igal aastal suurenenud keskmiselt 10 000 ha. Eeldatavasti jätkub samasugune kasvutempo aastatel 2004–2006, seega peaks 2006. a mahepõllumajanduslikus kasutuses olema 70 000 ha maad. Lisaks peaks märgatavalt suurenema mahetoodangu hulk ja osatähtsus.

Tegevuse rakendamine vähendab mineraalväetiste ja taimekaitsevahendite kasutamistega kaasnevat keskkonna- ja terviseriske, suureneb toiduohutus, säilib mullaviljakus ja bioloogiline mitmekesisus.

Toetuse määr

Toetust mahepõllumajandusliku tootmise eest makstakse kolmes rühmas vastavalt kasvatatavale kultuurile järgnevalt:

- püsi- ja looduslikele rohumaadele, mille hektari kohta on ettevõttes vähemalt 0,1 lü, millest vähemalt 50% moodustavad mahepõllumajanduslikult peetavad loomad, makstav toetus on 73,91 eurot (1156 krooni) hektari kohta aastas;
- teravilja, kaunvilja, tehniliste kultuuride, kartuli, kesa ja lühiajaliste rohumaade osas makstav toetus on 96,89 eurot (1516 krooni) hektari kohta aastas;
- avamaaköögivilja, ravim- ja maitsetaimede ning puuvilja- ja marjakultuuride osas makstav toetus on 240,54 eurot (3764 krooni) hektari kohta aastas.

7.2.2.2. Kiviaedade rajamine, taastamine ja hooldamine

Põhjus

Nõukogude perioodi intensiivse põllumajanduse ja ulatusliku maaparanduse tagajärjel traditsiooniline mosaiikne maastikustruktuur lihtsustus – loodi suured põllumassiivid, kust eemaldati elupaikadena olulised kiviaiad, põldudel leiduvad metsatukad ja muud väärtuslikud maastikuelemendid. Sellega hävitati paljudele põllumajandusmaastike liikidele sobivad elupaigad ning langes maastike esteetiline väärtus. Lisaks sellele, et kiviaiad on väärtuslikud elupaigana, on neil ka kõrge kultuuriväärtus. Praeguseks on kiviaedade arv märgatavalt vähenenud ning olemasolevate aedade olukord on halb.

Kiviaedade taastamist ja hooldamist on Eestis toetatud alates 2001. a kahel pilootalal. 2002. a toetati 5546 m kiviaia taastamist ja 1583 m kiviaia hooldamist. 2003. a toetati 6282 m kiviaia taastamist ja 1541 m kiviaia hooldamist. Kiviaia taastamise meetri eest maksti toetust 6 eurot (100 krooni) ja kiviaia hooldamise meetri eest 1,3 eurot (20 krooni).

Tegevuse eesmärgid

Tegevuse eesmärk on aidata kaasa kõrge ajaloolise, kultuurilise ja maastikulise väärtusega traditsiooniliste põllumajandusmaastike elementide, kiviaedade, rajamisele, taastamisele ja hooldamisele, et:

- säilitada ja suurendada põllumajandusmaastike esteetilist väärtust;
- luua elupaiku ning suurendada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust;
- säilitada maastiku ajaloolist ja kultuurilist väärtust.

Tegevuse ulatus

Tegevust rakendatakse üleriigiliselt alates 2005. a, uusi kiviaedu aga saab rajada vaid piirkondadesse, kus kiviaiad on ajalooliselt olemas olnud.

Osalemistingimused

Kiviaedade rajamise, taastamise ja hooldamise eest toetuse taotleja peab täitma keskkonnasõbraliku tootmise nõudeid.

Nõuded

a) Kiviaedade rajamine

Rajatav kiviaed peab paiknema põllumajandusmaal või sellega piirnema. Uue kiviaia võib rajada üksnes sellisesse kohta, kus selle endine asukoht on kaartide põhjal tuvastatav, või kinnistupiiride tähistamiseks piirkonnas, kus kiviaiad on varem olemas olnud. Kiviaia rajamiseks sobiva koha, kasutatavad materjalid (milliseid kive kasutatakse) ja paikkonnale iseloomuliku kujunduse peab kinnitama Muinsuskaitseamet. Rajatava kiviaia kõrgus peaks olema vähemalt 60 cm. Kiviaiale lähemal kui 1,5 m on keelatud maa harimine ning väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine. Kiviaia rajamisele järgneval neljal kohustuseaastal tuleb kiviaeda hooldata vastavalt allpool loetletud nõuetele.

b) Kiviaedade taastamine

Taastatav kiviaed peab paiknema põllumajandusmaal või sellega piirnema. Kiviaia võib taastada üksnes sel juhul, kui selle alus on alles. Otsuse teeb Muinsuskaitseamet kaardi põhjal. Kiviaia taastamiseks sobiva koha, kasutatavad materjalid (milliseid kive kasutatakse) ja paikkonnale iseloomuliku kujunduse peab kinnitama Muinsuskaitseamet. Taastatud kiviaia kõrgus peaks olema vähemalt 60 cm. Kiviaiale lähemal kui 1,5 m on keelatud maa harimine ning väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine. Kiviaia taastamisele järgneval neljal kohustuseaastal tuleb kiviaeda hooldada vastavalt allpool loetletud nõuetele.

c) Kiviaedade hooldamine

Hooldatav kiviaed peab paiknema põllumajandusmaal või sellega piirnema. Kiviaia hooldamisel tuleb parandada sellesse tekkinud lõhed ja panna tagasi väljakukkunud kivid. Kiviaedade hooldamisel tuleb kasutada tavapäraseid töövõtteid, materjale ja paikkonnale iseloomulikku kujundust. Kiviaiale lähemal kui 1,5 m on keelatud maa harimine ning väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine.

Tulemused

Eeldatavasti rajatakse aastatel 2005–2006 20 000 m, taastatakse 40 000 m ning hooldatakse 15 000 m kiviaeda.

Kiviaedade rajamise, taastamise ja hooldamisega luuakse ja säilitatakse paljudele põllumajandusmaastiku liikidele sobivad elupaigad, säilitatakse ja suurendatakse maastike esteetilist väärtust ning tagatakse kiviaedade kui kultuuripärandi säilimine.

Toetuse määr

Toetus uue kiviaia rajamiseks esimesel kohustuseaastal ning selle hooldamiseks ülejäänud kohustuseperioodil on 4,47 eurot (70 krooni) meetri kohta aastas. Toetus kiviaia taastamiseks esimesel kohustuseaastal ning selle hooldamiseks ülejäänud kohustuseperioodil on 3,70 eurot (58 krooni) meetri kohta aastas. Kiviaia hooldamiseks antav toetus on 2,43 eurot (38 krooni) meetri kohta aastas.

7.2.3. Eritegevus

7.2.3.1. Kohalikku ohustatud tõugu loomade kasvatamine

Põhjus

FAO klassifikatsiooni põhjal kuuluvad eesti maatõugu veis, eesti hobune, tori hobune ja eesti raskeveohobune ohustatud ja säilitatavate tõugude kategooriasse. Veterinaar- ja Toiduameti andmetel oli Eestis 2004. a ligi 450 eesti tõugu mära, 330 tori tõugu mära ja 60 eesti raskeveohobuse tõugu mära ning ligi 500 eesti maatõugu lehma.

Eesti hobuse kasvatamiseks hakati üleriigilist toetust maksma aastal 2002, kui toetati 559 hobuse kasvatamist. Aastal 2003 anti toetust 696 eesti hobuse kasvatamiseks ja toetusemäär oli 96 eurot (1500 krooni) hobuse kohta. Eesti maatõugu lehmade kasvatamiseks on alates aastast 2002 makstud kõrgendatud määraga piimalehma kasvatamise toetust. 2003. a maksti toetust 351 eesti maatõugu lehma kasvatamiseks.

Tegevuse eesmärgid

Tegevuse eesmärk on tagada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste kohalike ohustatud tõugude – eesti maatõugu veise, eesti hobuse, tori hobuse ja eesti raskeveohobuse – säilimine.

Tegevuse ulatus

Eesti hobuse kasvatamise eest hakatakse üleriigilist toetust maksma aastal 2004 ning eesti maatõugu veise, tori hobuse ja eesti raskeveohobuse kasvatamiseks hakatakse üleriigilist toetust maksma aastal 2005.

Osalemistingimused

Kohalikku ohustatud tõugu looma kasvatamise toetuse taotleja peab täitma üldisi keskkonnanõudeid.

Nõuded

Toetust makstakse:

- põllumajandusloomade registrisse ning Veterinaar- ja Toiduameti poolt tunnustatud ohustatud tõu säilitaja poolt tõuraamatu põhiossa kantud puhtatõulise eesti maatõugu veise ning vähemalt kuue kuu vanuse puhtatõulise lehmiku kasvatamiseks, kelle vanemad on kantud tõuraamatu põhiossa;
- vähemalt kuue kuu vanuse Veterinaar- ja Toiduameti tunnustatud ohustatud tõu säilitaja poolt nõuetekohaselt identifitseeritud ja tõuraamatu põhiossa kantud puhtatõulise eesti hobuse, tori hobuse ja eesti raskeveohobuse kasvatamiseks.

Tulemused

Tegevuse rakendamisel toetatakse kõigi nõuetekohaselt peetavate eesti hobuste, tori hobuste, eesti raskeveohobuste ja eesti maatõugu veiste kasvatamist. Tegevuse rakendamisel suureneb kõikide kohalikku ohustatud tõugu loomade arv ja nende väljasuremise oht väheneb. Tegevuse rakendamisega aidatakse kaasa geneetilise mitmekesisuse säilitamisele.

Toetuse määr

Eesti hobuse, tori hobuse ja eesti raskeveohobuse kasvatamise toetus on 162,97 eurot (2550 krooni) aastas ja eesti maatõugu veise kasvatamise toetus on 173,41 eurot (2713 krooni) aastas.

7.3 PÕLLUMAJANDUSMAA METSASTAMISE TOETUS

Meetme eesmärk

Meetme eesmärk on vähendada põllumajanduslikust kasutusest väljajäänud põllumajanduseks vähemsobivate maade osakaalu ning toetada väärtusliku metsaga metsamaa kujunemist. Aastatel 2005–2006 on meetme raames võimalik metsastada 10 000 ha põllumajandusmaad keskkonnasõbralikul viisil ning kohalikke tingimusi ja planeeringuid arvestades.

Põhinõuded

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 artikkel 31.

Meedet rakendatakse üldistel põhimõtetel kogu Eesti territooriumi maapiirkonnas. Põllumajandusministril on alati õigus määrata täiendavaid piiranguid meetme rakendamisele nendes piirkondades, kus toimub looduslik metsastumine. Meetme rakendamise vajadus tuleneb MAKi strateegiast.

Vastavalt ühinemislepingule annab EL Eestile erandina aastatel 2005–2006 toetust ka selliste põllumajandusmaade metsastamiseks, mis olid viimati kasutuses kuni viis aastat tagasi.

Meetme keskmine ELi poolne rahastamine aastatel 2005–2006 on 3,9 miljonit eurot (61 mln krooni).

Taotlejale esitatavad nõuded

Toetust võib taotleda füüsiline või juriidiline isik, kes taotleb toetust vähemalt 0,3 hektarile tema omandis olevale põllumajandusmaale.

Maid metsastatakse keskkonnasõbralikul viisil ning kohalikke tingimusi ja planeeringuid arvestades.

Tagatud peab olema minimaalne metsataimede arv hektaril ja metsataimede päritolu peab olema dokumentaalselt tõestatav.

Üle 5,0 ha suuruse põllumaa metsastamise korral peab selle maa boniteet olema kuni 35 punkti. Põllumajandusmaa või kasutusest väljas oleva põllumajandusmaa puhul antakse toetust tingimusel, et see maa oli viimase viie aasta jooksul kasutuses.

Maksimaalne toetusega hõlmatud pindala ühe taotleja kohta on 30 ha.

NATURA 2000 elupaigatüübid, mis on loetletud nõukogu direktiivi 92/43/EÜ I lisas, ning NATURA 2000 hoiu- ja kaitsealad ei ole käesoleva meetme raames abikõlblikud. Toetust ei anta ka selliste piirkondade ja maa-alade korral, mille metsastamine võib ohustada looduskeskkonda (nt kaitsealad, pärandkooslused, piiranguvööndid).

Ei toetata okaspuu puhtpuistu (segus peab olema vähemalt 25% lehtpuud), metsaseaduse (1998) alusel keelatud võõrpuuliikide, jõulukuuse ning alla 25-aastase raieringiga kiirekasvuliste puuliikide metsakultuuri rajamist.

Nõutavad dokumendid taotlemisel

- Taotlus-tegevuskava;
- Muud tõendavad dokumendid vajaduse korral.

Toetatavad tegevused

Käesoleva meetme raames toetatakse:

- metsakultuuri rajamist;
- iga-aastast metsakultuuri hooldamist;
- ühekordset metsakultuuri täiendamist hukkunud metsakultuuri taastamiseks.

Toetuse määr

Metsakultuuri rajamise toetuse määr ühe hektari kohta on 805 eurot (12 596 krooni) hektari kohta.

Metsakultuuri hooldamise eest makstakse toetust esimesel aastal koos metsakultuuri rajamise toetusega ja järgmisel neljal aastal taotleja poolt esitatud taotluse alusel. Metsakultuuri hooldamise eest makstakse toetust ainult sellele maa-alale, mis on eelnevalt rajatud metsakultuuri rajamise toetusega. Toetuse määr on 77 eurot (1205 krooni) hektari kohta aastas.

Ühekordse metsakultuuri täiendamise eest makstakse toetust alates teisest kohustuse aastast, juhul kui rajatud metsakultuurist on hukkunud üle 25%. Toetust makstakse üks kord viieaastase toetusperioodi jooksul. Metsakultuuri täiendamistoetus on 128 eurot (2003 krooni) hektari kohta.

7.4 ELATUSTALUDE KOHANEMISE TOETUS

Meetme eesmärk

Meetme eesmärk on anda väiksematele põllumajandusega tegelevatele ettevõtetele ajutist sissetuleku toetust liitumisjärgsel üleminekuperioodil ning aidata kaasa väiksemate põllumajandusega tegelevatele ettevõtjate säilimisele ja elujõulisemaks muutumisele.

Põhinõuded

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 artikkel 33b.

Meedet rakendatakse üldistel põhimõtetel kogu Eesti territooriumil.

Meetme rakendamise vajadus tuleneb MAKi strateegiast ja see aitab kaasa maamajanduse säästvale arengule.

Meetme keskmine ELi poolne rahastamine aastatel 2004–2006 on 3,5 miljonit eurot (55 mln krooni).

Taotlejale esitatavad nõuded

Toetust võib taotleda füüsilisest isikust ettevõtja, kelle omatoodetud põllumajandussaaduste müügitulu toetuse taotlemisele vahetult eelnenud majandusaastal on üle 2000 euro (31 293 krooni) ning kogu majandustegevuse tulemusena saadud tulu ei ületa 18 000 eurot (281 639 krooni).

Taotleja peab tõestama oma ettevõtte majanduslikku elujõulisust kogutulu suurenemise alusel. Taotlemise kolmanda aasta lõpuks peab majandustegevusest saadav sissetulek (välja arvatud elatustalu kohanemise toetus) suurenema 12% võrra.

Taotleja kohustub toetusperioodil põllumajandustootmist jätkama.

Taotleja peab majandusliku elujõulisuse tagamiseks tegema oma tegevuskavas näidatud investeeringud. Tegevuskava täitmist hinnatakse taotlemise kolmanda aasta lõpus.

Nõutavad dokumendid taotlemisel

- Taotlus;
- Tegevuskava;
- Vahearuanne (taotlemise neljandal aastal);
- Muud tõendavad dokumendid vajaduse korral.

Tegevuskava kirjeldus

Tegevuskava näitab ettevõtte majanduslikku elujõulisust. Tegevuskava koosneb taotleja senise majandustegevuse lühiülevaatest ja järgmisel viiel aastal kavandatava majandustegevuse lühiülevaatest. Tegevuskava sisaldab kavandatavaid investeeringuid koos teostamise aja ja eesmärkidega ning näitab ettevõtte tulu suurenemist. Tegevuskava üksikasjalikud nõuded kehtestab põllumajandusminister.

Toetuse määr

Toetusetaotlusi saab esitada aastatel 2004–2006. Toetuse maksmise periood on kuni viis aastat.

Käesoleva meetmega hõlmatud toetuse määr ühe taotleja kohta aastast on 1000 eurot (15 647 krooni) ning viie aasta jooksul kokku kuni 5000 eurot (78 235 krooni).

7.5 NÕUETEGA VASTAVUSSE VIIMISE TOETUS

Meetme eesmärk

Meetme eesmärk on viia loomakasvatuse korraldus vastavusse ELi veepoliitikast tulenevate keskkonnanõuetega. Eelkõige taotletakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/60/EÜ (millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik) VIII lisa punktis 11 loetletud saasteainetega reostamise vähendamist põllumajanduslikest punktreostusallikatest.

Meede aitab kiirendada ELi veepoliitika nõuetest (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/60/EÜ ja nõukogu direktiiv 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest) tulenevate standardite täitmist ja hüvitada osaliselt sõnnikuhooldmise keskkonnanõuetega vastavusse viimise ajutist finantskohustust. Põhitähelepanu pööratakse Vabariigi Valitsuse 27. veebruari 2004. a määrusega nr 57 sõnniku- ja virtsa-hoidlatele kehtestatud veekaitsenõuetele.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 27. veebruari 2004. a määrusele nr 57 „Veekaitsenõuded väetiste- ja sõnnikuhooldatele ning siloladustamiskohtadele ja sõnniku, silomahla ja muude väetiste kasutamise ja hooldamise nõuded” tuleb nitraaditundlikul alal sõnnikuhooldlad viia keskkonnanõuetega vastavusse 2008. a 31. detsembriks ning mujal Eestis 2010. a 1. jaanuariks.

Põhinõuded

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 peatükk Va ja artikkel 331 (2a, 2b).

Meedet rakendatakse aastatel 2004–2006 üldistel põhimõtetel kogu Eesti territooriumil ja selle rakendamise vajadus tuleneb MAKi strateegiast. Meede aitab kaasa maamajanduse säästvate arengule.

Veeseaduse (2004) kohaselt peab sõnnikuhooldla mahutama vähemalt kaheksa kuu sõnniku.

Taotlejale esitatavad nõuded

Toetust võib taotleda füüsiline või juriidiline isik, kes peab oma põllumajandusloomade pidamiseks kasutatavas loomakasvatushoones või -rajatises üle 10 lü veiseid, sigu, lambaid või kitsi. Nimetatud loomad peavad olema nõuete kohaselt registreeritud.

Loomakasvatusehitised peavad olema nõuete kohaselt registreeritud.

Taotleja kohustub toetusperioodi jooksul tegema sõnnikuhooldmise korras- tamise investeeringukavas kavandatud investeeringud.

RAKi meetme 3.1 raames lõpetatakse sõnnikuhooldla ehitamise ja rekonst-

rueerimise investeeringutaotluste vastuvõtt hiljemalt 30. augustiks 2004, s.t enne nõuetega vastavusse viimise meetme rakendamist.

Taotlejad, kes on enne nõuetega vastavusse viimise meetme rakendamist saanud taotluse rahuldamise otsuse või toetust sõnnikuhoidla ehitamiseks või rekonstrueerimiseks RAKi meetme 3.1 raames, ei saa nõuetega vastavusse viimise toetust sama sõnnikuhoidla nõuetega vastavusse viimiseks.

Taotleja kohustub toetusperioodi jooksul jätkama veise-, sea-, lamba- või kitsekasvatust.

Nõutavad dokumendid taotlemisel

- Taotlus;
- Keskkonnateenistusega kooskõlastatud sõnnikuhoidmise korrastamise investeeringukava;
- Muud nõutavad dokumendid vajaduse korral.

Sõnnikuhoidmise korrastamise investeeringukava

Sõnnikuhoidmise korrastamise investeeringukava (edaspidi investee-ringukava) sisaldab iga kohustuseaasta kohta kavandatud investeeringuid sõnniku- või virtsahoidla nõuetega vastavusse viimiseks.

Abikõlblikud investeeringud on loomakasvatusehitise juurde kuuluva sõnnikuhoidla ehitamine, laiendamine ja rekonstrueerimine, tehnosüsteemide soetamine ja muutmine ning investeeringutega kaasnevad ettevalmistustööd.

Investeeringukava esitatakse eraldi iga sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla kohta, millega seotud loomakasvatusehitises peetavate põllumajandusloomade osas toetust taotletakse. Investeeringukava tuleb kooskõlastada maakonna keskkonnateenistusega.

Toetuse mää

Toetust saab taotleda aastatel 2004-2006. Toetuse maksmise periood on kolm aastat.

Veise-, lamba- või kitsekasvatusega tegelevale põllumajandustootjale eraldatava toetuse suurus sõltub taotlejale kuuluvate kindlakstehtud loomade arvust toetatava objektiga seotud loomakasvatusehitises. Seakasvatusega tegelevale põllumajandustootjale arvestatakse toetuse suurus emiste ja kultide arvu ning nuumikute puhul loomade liikumise arvutusliku keskmise alusel toetusaluse objektiga seotud loomakasvatusehitises.

Toetuse määr aastas on 80 eurot (1252 krooni) loomühiku kohta. Toetuse ülempiir taotleja kohta on 25 000 eurot (391 165 krooni) aastas ning kuni 75 000 eurot (1,17 mln krooni) kolme aasta jooksul.

Nõuetega vastavusse viimise meetme raames ei ole sõnniku- ja virtsahoidlatele pärast toetusperioodi lõppu edaspidiseid makseid ja kohustusi planeeritud, sest hoidlate keskkonnanõuetega vastavusse viimise tagamiseks piisab ühekordsest suuremast investeeringust.

7.6 OTSETOETUSTE LISAMAKSED

Meetme eesmärk

Meetmega vähendatakse otsetoetuse erinevast tasemest tulenevat ebavõrdsust, võrreldes ELi liikmesriikidega enne 1. maid 2004.

Toetust maksab PRIA.

7.7 TEHNILINE ABI

Meetme eesmärk

Tehnilise abi meetme põhieesmärk on toetada programmi tõhusat rakendamist, kontrolli, seiret ning hindamist.

Toetatavad tegevused

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 artikli 33 punkti e, komisjoni määruse (EÜ) nr 1685/2000 lisa eeskirja nr 11, komisjoni määruse (EÜ) nr 817/2004 artikli 45 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 141/2004 artikli 3 kohaselt on toetatavad tegevused järgmised:

- projektide hindamine;
- teavitustegevused, seminarid;
- uuringud;
- seirekomisjoni ning allkomiteede kohtumised;
- tegevuste auditeerimised ja kohapealsed kontrollid;
- hindamine, sh koordineerimine, ekspertgruppide kohtumised;
- seire;
- muud tegevused.

Ettenähtud kulukategooriad on järgmised:

- kulutused ekspertidele ja muule personalile, kes ei kuulu riigiteenistujate hulka;
- kulutused riiklike haldusorganite ekspertidele ja muule personalile (v.a need, kes on seotud teavitustegevuste, uuringute, hindamise ja seminaridega);
- kulutused infomaterjalide ettevalmistamisele ning kirjastamisele;
- transpordikulud;
- kohtumiste kulud;
- teavitustegevuste ja seminaridega seotud tehnika hanked;
- tegevuste auditeerimise ning kohapealsete kontrollidega seotud kulutused;
- seire ning hindamisega seotud kulutused, sh kulutused tarkvara programmeerimisele, tehnikale ja transpordile;
- riigiteenistujate ning muude avaliku sektori ametnikega seotud kulutused, mida toetavad pädeva asutuse poolt tehtud nõuetekohaselt dokumenteeritud otsused ülesannete täitmiseks (v.a need, mis on seotud teavitustegevuste, uuringute, hindamise ja seminaridega);
- kulutused avaliku teenistuse poolt tegevuse rakendamiseks pakutavatele kutseteenustele, tingimusel et need ei tulene avaliku teenistuse põhikirja-järgsetest kohustustest või teenistuse igapäevastest juhtimise, seire ja kontrolliga seotud tegevustest.

7.8 KESKKONAAALASTE KITSENDUSTEGA PIIRKONDADE TOETUS

Meetme eesmärk

Eesmärk on tagada keskkonaaalaste kitsendustega piirkondades looduskaitsenõuete täitmine ja säilitada neis piirkondades põllumajanduslikku tegevust.

Põhinõuded

Nõukogu määrus (EÜ) nr 1257/1999, artiklid 13b and 16.

Meedet kohaldatakse Eesti territooriumil määratletud piirkondades.

Taotlejatele esitatavad nõuded

Toetust võib taotleda põllumajandusega tegelev füüsiline isik, juriidiline isik, seltsing ja mis tahes muu isikute juriidilise isiku staatusega ühendus, kes taotleb toetust vähemalt 0,3 hektarile tema kasutuses olevale põllumajandusmaale ning järgib üldisi keskkonnanõudeid ja kaitsekorrast tulenevaid nõudeid.

Taotlemisel nõutavad dokumendid

- Taotlus
- Põldude kaart
- Muud tõendavad dokumendid vajaduse korral

Toetuse määr

Vastavalt määruse (EÜ) nr 1257/1999 artiklile 16 määratakse toetusemäär kindlaks, maksed peavad korvama kehtestatud kitsendustest põhjustatud saamatajäänud tulu. Toetusemäär arvutatakse üksikasjalike arvutuste teel looduskaitseadusest tulenevaid kitsendusi aluseks võttes.

Toetuse maksmisel võetakse arvesse hektarite arvu põllumajandustootja kohta.

Toetusemäär hektari kohta on 32,1 eurot (502 krooni).

8 MAKi SEIRE JA HINDAMINE

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 artikli 43 lõike 1 kohaselt peab liikmesriikide poolt esitatav maaelu arengukava sisaldama muu hulgas sätteid, millega tagatakse kava tõhus ja nõuetekohane rakendamine, k.a seire ja hindamine.

PHARE 2002 projekti raames töötati muu hulgas välja ettepanek MAKi seire- ja hindamissüsteemi institutsioonilise ülesehituse kohta. Projekti põhirõhk oli aga suunatud põllumajandusliku keskkonnatoetuse seire- ja hindamissüsteemi (sh näitajate ja meetodika) väljatöötamisele.

8.1. SEIRE

Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 artikli 48 lõikele 2 teostatakse seiret konkreetsete füüsiliste ja finantsnäitajate alusel ning liikmesriigid peavad esitama komisjonile iga-aastased seirearuanded järgmise aasta 30. juuniks. Nimetatud nõuete täitmiseks järgitakse komisjoni poolt liikmesriikidele koostatud juhendeid ja töödokumente (nt VI/43512/02, lõplik 26.2.2002). Iga-aastased arenguaruanded koostab Põllumajandusministeerium koostöös PRIAga.

MAKi elektrooniline seiresüsteem on väljatöötamisel ja on valmis 1. november 2004.

Enamik seireks vajalikke andmeid on olemas MAKi menetlussüsteemis. Lisaks saadakse andmeid ka kliendiregistrist (nt taotleja tegevuse asukoht) ning osa ebasoodsamate piirkondadega seotud andmeid PRIA geoinfosüsteemist. Seiretabelite näitajate leidmiseks on aruandlussüsteemis vastavad menetlused, mille abil erinevaid andmeid klassifitseeritakse. Lõpuks kogutakse andmed tarkvarapaketti Excel.

8.2. HINDAMINE

MAKi eelhindamise teostas vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 445/2002 artiklitele 54–57 sõltumatu ekspert. Eelhindamise käigus analüüsi ilmnenu erinevusi, mahajäämust ja potentsiaali ning hinnati kavandatava strateegia vastavust olukorrale ja eesmärkidele. Lisaks hinnati valitud tegevusprioriteetide eeldatavat mõju, kvantifitseerides võimaluse korral nende eesmärgid.

Vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 141/2004 artikli 8 sätetele vahehindamist käesoleval programmiperioodil ei kavandata.

Järelhindamise teostab pärast programmiperioodi lõppu Eesti Vabariik koostöös Euroopa Komisjoniga. Järelhindamise käigus hinnatakse programmi mõju, vahendite kasutamist, maaelu arengu toetuste tõhusust ja tulemuslikkust ning tehakse järelhindused maaelu arengu poliitika rakendamise kohta, sealhulgas panuse kohta ELi ühise põllumajanduspoliitika rakendamisse. Järelhindamisel lähtutakse Euroopa Komisjoni juhistest.

8.3. SEIRE JA HINDAMISE INSTITUTSIOONILINE ÜLESEHITUS

1. MAKi meetmete seire ja hindamise koordineerimise ja haldamisega tegeleb Põllumajandusministeerium koostöös PRIAga alljärgnevalt:

- iga-aastaste arenguaruannete koostamine;
- Euroopa Komisjonile esitatavate hindamisaruannete koostamise koordineerimine;
- vastavate Põllumajandusministeeriumis moodustatud komisjonide ja tööriühmade töö koordineerimine (k.a MAKi seirekomisjon, põllumajandusliku keskkonnatoetuse seire tööriühm ning MAKi hindamiskomisjon);
- MAKi rakendamisega seotud muudatusettepanekute edastamine Euroopa Komisjonile.

2. MAKi seirekomisjon

Seirekomisjoni kuuluvad PMANi liikmed ja komisjoni nõuandva pädevusega esindaja.

Seirekomisjoni ülesanded on muu hulgas järgmised:

MAKi rakendamise hindamine, k.a meetmete eesmärkide saavutamise hindamine; pädevale asutusele ettepanekute tegemine MAKi tõhusama rakendamise kohta; MAKi iga-aastase aruande läbivaatamine ja heakskiitmine.

3. Võttes arvesse põllumajandusliku keskkonnatoetuse erilist iseloomu, luuakse seirekomisjoni juurde põllumajandusliku keskkonnatoetuse seire tööriühm.

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse seire tööriühma ülesanne on arutada ja võtta vastu otsuseid põllumajandusliku keskkonnatoetuse meetme seiret, hindamist ja edasist arengut käsitlevate küsimuste osas. Seire tööriühma liikmed on teadlased, valitsusväliste organisatsioonide ning riigiasutuste esindajad.

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse seire töörühma ülesanded on muu hulgas:

- kõikide enne Euroopa Komisjonile esitamist seirekomisjonile esitamiseks ettevalmistatud iga-aastaste arengu- ja hindamisaruannete lõplik läbivaatamine;
- korraldusasutustele ja seirekomisjonile asjakohaste muudatusettepanekute tegemine.

4. MAKi hindamiskomisjoni ülesanded on:

- pakkumismenetluse kehtestamine sõltumatu hindaja leidmiseks, kelle ülesanne on kõigi MAKi meetmete (v.a põllumajandusliku keskkonnatoetuse meetme) hindamine. Põllumajandusliku keskkonnatoetuse sõltumatu hindaja on Põllumajandusuuringute Keskus;
- vajalike hindamisaruannete koostamise ja esitamise ajakava kehtestamine ja jälgimine;
- tööjaotuse kindlaksmääramine määratud sõltumatu hindaja ja Põllumajandusuuringute Keskuse vahel, sh tööjaotus komisjoni üldistele hindamisküsimustele vastamise osas (meetmepõhised ja meetmeid läbivad küsimused);
- sõltumatu hindaja ja Põllumajandusuuringute Keskuse poolt ettevalmistatud hindamisaruannete läbivaatamine ja heakskiitmine (aruanne esitatakse Euroopa Komisjonile ühtse dokumendina pärast selle läbivaatamist MAKi koordineerimisüksuse poolt).

9 MEETMETE RAKENDAMINE

Haldamise põhialused

Taotlused esitatakse PRIAle, kelle ülesanne on MAKi meetmete rakendamine. Esitatud taotlused vaadatakse läbi ja otsus langetatakse vastavalt toetuste saamise kriteeriumidele.

PRIA rakendusfunktsioonid on:

- taotluste vastuvõtmine;
- taotluste läbivaatamine ja registreerimine;
- taotluste abikõlblikkuse hindamine haldus- ja kohapealse kontrolli alusel;
- PRIA ja toetuse saajate vaheliste lepinguliste kohustuste kehtestamine;
- toetuse määramine;
- seire ja aruandlus;
- ühenduse õigusaktide järgimise tagamine.

PRIA maksefunktsioonid on:

- maksenõuete kontrollimine;
- väljamakseteks volituste andmine;
- väljamaksete teostamine;
- finantskohustuste ja maksete üle arvestuse pidamine;
- kohapealsete kontrollide tegemine, et kontrollida väljamaksete vastavust tingimustele.

Taotluste vastuvõtt

Taotlused esitatakse PRIAle ettenähtud tähtajaks.

Vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 2419/2001 artiklile 14 on taotlejal õigus esitada avaldus taotluse menetlemise lõpetamiseks.

Taotluste menetlemine

Taotluste menetlemise käigus kontrollitakse, kas taotleja on kõik nõutud andmed ja dokumendid esitanud ning kas taotluses esitatud andmed kinnitavad taotleja abikõlblikkust.

Toetuse määramine

Taotluste haldus- ja kohapealse kontrolli alusel teeb PRIA toetuse määramise või taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Taotluse rahuldamata jätmise otsust tuleb põhjendada.

Pindaladega seotud taotluste puhul on lubatud põldude asendamine.

Toetuse väljamaksmine

Toetuse väljamakse tehakse taotleja poolt taotluses esitatud pangaarvele Eesti kroonides. PRIA salvestab info iga ülekande kohta, k. a iga ülekande suurus Eesti kroonides ja vastavalt kursile eurodes.

10 KONTROLL JA SANKTSIOONID

Kontrolli ja sanktsioonide põhimõtted

Kontrolli põhimõtted on sätestatud ELi ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse 2. ja 12. peatükiga. Makseagentuuri ja kontrolliasutuste koostöö eeskirjad on üksikasjalikult loetletud Vabariigi Valitsuse 29. aprilli 2004. a otsuses nr 160. Lisaks põhinevad MAKiga seotud sisemised auditeerimiseeskirjad Vabariigi Valitsuse 18. oktoobri 2000. a otsusel nr 329.

PRIA vastutab kontrollimise eest ja teostab riiklikku järelevalvet toetuse saajate üle. PRIA teostab halduskontrolli kõikide esitatud taotluste üle ja lisaks kontrollib igal aastal kohapeal vähemalt 5% taotlejatest. Kontrolli tulemused jäädvustatakse kontroll-lehel. PRIA teostab kontrolli vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 817/2004 artiklitele 67–69. Kohapealse kontrolli tulemused dokumenteeritakse üksikasjalikus ja ühtsustatud kontrolliaruandes, nagu on sätestatud komisjoni määruse (EÜ) nr 2419/2001 artiklis 20.

Pädev asutus (PRIA) valib kohapeal kontrollitavad põllumajandusettevõtted riskianalüüsi ning esitatud toetusetaotluste representatiivsuse alusel. Riskianalüüsis võetakse arvesse komisjoni määruse (EÜ) nr 2419/2001 artikli 19 lõikes 1 nimetatud kriteeriume. Representatiivsuse tagamiseks valitakse juhuslikkuse alusel kohapeal kontrollitavate põllumajandusettevõtete miinimumarvust 20–25%.

Vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 445/2002 artikli 31 lõikele 2 võib ebasoodsamate piirkondade toetuse ja põllumajandusliku keskkonnatoetuse saaja suurendada toetusega hõlmatud pindala, millel ei ole kehtivat kohustust, kuni 30% või kuni 2 ha võrra.

Ristkontrolli koos ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi ja teiste asjaomaste andmebaasidega tuleb teha juhtudel, kui nimetatud süsteemis olevate maatükkide ja/või loomade suhtes kohaldatakse komisjoni määruse (EÜ) nr 817/2004 artiklit 68.

Taotlejat, kes tahtlikult on esitanud valeandmeid, karistatakse vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 817/2004 artiklile 72.

Toetuse alusetult tehtud väljamakse korral arvutatakse intressi vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 2419/2001 artiklile 49, millele viidatakse komisjoni määruse (EÜ) nr 817/2004 artiklis 72.

Kui toetuse taotleja ei ole saanud kohustusi täita komisjoni määruse (EÜ) nr 817/2004 artikli 39 lõikes 1 loetletud erandlike asjaolude või vääramatu jõu juhtudel, siis sanktsioone ei rakendada.

Kontroll üldiste keskkonnanõuete standardite üle

PRIA teostab kontrolli *üldiste keskkonnanõuete* täitmise üle. Nõuete rikkumise korral vähendab PRIA toetusi siseriikliku seadusega ettenähtud korra ja vähendamise määrade kohaselt.

Standardeid 2–5, 7–9, 11, 12 ja 15 (loetletud lisa 1 tabel 1) kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2005 ja standardit 10 alates 1. maist 2005.

Lisa 1 tabelis 1 nimetatud õigusaktide täitmise kontrolli teostavad vastavalt oma pädevusele järgmised asutused: Keskkonnainspeksioon, maakondlikud keskkonnateenistused, Taimetoodangu Inspeksioon, Veterinaar- ja Toiduamet jne.

Õigusaktide rikkumise tuvastamise korral teavitab PRIA sellest ülalnimetatud pädevaid asutusi.

11 TEAVE JA SELLE AVALIKUSTAMINE

Eesti avalikustab rakendatavad maaelu arengu toetused. Avalikustamine hõlmab järgmist:

- võimalike abisaajate ja tootmisharusiseste organisatsioonide teavitamine toetuse saamise võimalusest;
- üldsuse teavitamine ELi rollist programmi rakendamisel;
- võimaliku keskkonnamõju hinnang.

Teave ja avalikustamine põhineb nõukogu määruse (EÜ) nr 2082/93 artiklil 32. Võimalikke toetuse saajaid teavitatakse toetuse suuruselt ja taotlemise korrast. Teave meetmete ja neis osalemise tingimuste kohta on kättesaadav põllumajandustootjate organisatsioonide, ettevõtluskeskuste ja maavalitsuste kaudu.

Igal aastal koostab Põllumajandusministeerium iga toetusmeetme kohta juhendi, mida on taotlejal võimalik saada PRIA piirkondlikest büroodest, kust saab ka vajalikke taotlusvorme.

Nõustamisteenuse pakkujate ja põllumajandustootjate organisatsioonid korraldavad põllumajandustootjatele ja nõustajatele koolitusi ning seminare, sealhulgas taotluste vormistamise kohta.

Teave tehakse üldsusele kättesaadavaks järgmiselt:

- ajakirjanduses avaldatavate kuulutustega;
- Põllumajandusministeeriumi ja PRIA Interneti kodulehekülgedel;
- Põllumajandusministeeriumi ja PRIA pressiteadete ning -üritustega;
- seminaride, konverentside ja näituste kaudu;
- temaatiliste trükiste abil.

Üldsust teavitatakse ELi rollist programmi rakendamisel.

12 VASTAVUS JA JÄRJEPIDEVUS

MAK toetab ELi ühise põllumajanduspoliitika strateegiat, aidates põllumajandustootjatel paremini rahuldada tarbijate vajadusi ning muutuda konkurentsivõimelisemaks, mitmekülgsemaks, paindlikumaks ning keskkonda arvestavamaks. MAK aitab põllumajandustootjatel ja valdadel kohaneda ja areneda.

Põllumajandusministeerium pädeva asutusena ja makseagentuuri ülesandeid täitev PRIA tagavad meetmete järjepidevuse ja vastavuse ühenduse muule poliitikale ning siseriiklikele dokumentidele.

MAKi raames rakendatavad meetmed vastavad lepingutes sätestatud ühenduse poliitikale, eeskätt sisepiirideta ruumi loomisele, sotsiaalse tõrjutuse poliitikale ning väikesi ja keskmise suurusega ettevõtteid (VKEd) soodustavale poliitikale. Meetmed on suunatud säästva arengu tagamisele maapiirkonnas ning järgivad ühenduse keskkonnapoliitikat ja säästva arengu põhimõtteid. Nad vastavad ka Helsingis kokku tulnud Euroopa Ülemkogu poolt vastu võetud keskkonnaintegratsiooni ja säästva arengu strateegiale.

MAK ei sisalda turukorralduslikke meetmeid, teadusprojektide toetamist, põllumajandustoodete arendamise toetust ega loomahaiguste vältimise meetmeid.

13 RIIGIABI

Eesti ei anna MAKi raames rakendatavate meetmete osas täiendavat riigiabi.

LISA 1

Üldised keskkonnanõuded

Kõik põllumajanduslikku keskkonnatoetust, ebasoodsamate piirkondade toetust või keskkonnavalaste kitsendustega piirkondade toetust taotlevad põllumajandustootjad peavad toetuse saamiseks järgima üldisi keskkonnanõudeid.

Põllumajandusminister võib üldisi keskkonnanõudeid täpsustada.

Üldisi keskkonnanõudeid tutvustatakse põllumajandustootjatele põllumajandusliku keskkonnatoetuse kohustuslikel koolitustel. Nõukogu määrus (EÜ) nr 1257/1999 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 817/2004, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1257 üksikasjalikud rakenduseeskirjad, näevad ette järgmist:

- 1) kõik ELi liikmesriikide poolt koostatud ja rakendatavad maaelu arengukavad peavad sisaldama üldiste keskkonnanõuete kontrollitavaid standardeid;
- 2) põllumajandustootjad, kes taotlevad põllumajanduslikku keskkonnatoetust või ebasoodsamate piirkondade toetust, peavad toetuse saamiseks järgima üldisi keskkonnanõudeid kogu ettevõttes;
- 3) põllumajanduslikku keskkonnatoetust tuleb arvutada nii, et toetusega hüvitatakse või stimuleeritakse tootjaid vaid üldiste keskkonnanõuetega võrreldes täiendavate tegevuste eest. Üldiste keskkonnanõuete täitmise eest toetust ei maksta.

Vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 817/2004 artiklile 35:

- nimetatakse üldisteks keskkonnanõueteks põllumajandustootmise standardeid, mida vastutustundlik põllumajandustootja peaks asjaomasel piirkonnas järgima;
- liikmesriigid peavad oma maaelu arengukavades kehtestama kontrollitavad standardid.

Põllumajandustootjad, kes taotlevad põllumajanduslikku keskkonnatoetust või ebasoodsamate piirkondade toetust, peavad toetuse saamiseks järgima järgnevas tabelis toodud üldiste keskkonnanõuete kontrollitavaid standardeid. Standardite valikul peeti silmas, et need oleksid põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemide seisukohast aktuaalsed, tootjale mõistetavad ning kontrollitavad.

2001. a valmis teadlaste, nõustajate ja ametkondade koostöös nitraadidirektiivil (91/676/EMÜ) põhinev hea põllumajandustava tegevusjuhise. Selles määratletakse põllumajanduse üldtunnustatud tootmistehnoloogiad ja -meetodid, mille järgimisel väheneb keskkonnakahjustuste oht. Vastavalt nõukogu direktiivi 91/676/EMÜ artikli 5 lõikele 4 on tegevusjuhise üks osa kohustuslik nitraatitudndlikel aladel. Ülejäänud aladel on tegevusjuhise järgimine põllumajandustootjatele vabatahtlik, olles siiski tehnilise teabe lisaallikas ja juhise üldiste keskkonnanõuete rakendamiseks.

Tabel 1. Keskkonnaalased õigusaktid ja üldiste keskkonnanõuete kontrollitavad standardid

Veekaitse	
Õigusaktid	<p>Veeseaduse (1994) ülesanne on sise- ja piiri-veekogude ning põhjavee puhtuse ja veekogudes ökoloogilise tasakaalu tagamine.</p> <p>Veeseadus on muu hulgas ühtlustatud järgmiste ELi õigusaktidega:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik; • nõukogu direktiiv 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest; • nõukogu direktiiv 76/464/EMÜ teatavate ühenduse veekeskonda lastavate ohtlike ainete põhjustatava saaste kohta.
Kontrollitavad standardid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta keskmisena kuni 170 kg lämmastikku aastas. 2. Orgaaniliste ja mineraalväetiste kasutamine on keelatud alates 1. novembrist kuni 31. märtsini, kui veeseaduses ei ole sätestatud teisiti. 3. Loomapidamishoonel, kus peetakse üle 10 lü loomi, peab olema sõnniku- ja virtsahoidla, mis mahutab vähemalt kaheksa kuu sõnniku ja virtsa.

	<p>Kui sõnnikuhoidla kuulub enne 1. jaanuari 2002 kasutusel olnud loomakasvatushoone juurde ning asub nitraaditundlikul alal, peab see nõue olema täidetud 31. detsembriks 2008. Muudel kui nitraaditundlikel aladel tuleb nimetatud nõue täita 1. jaanuariks 2010. Lautades, kus loomi peetakse sügavallapanul, ei ole sõnniku- ja virtsahoidlat vaja.</p> <p>4. Väetise laotamine pinnale on keelatud nitraaditundliku ala haritavaal maal, mille maapinna kalle on üle 10 protsendi.</p> <p>5. Sõnnikuaun peab veekogust asuma vähemalt 100 m kaugusel.</p>
Mullakaitse	
Õigusaktid	<p>Veeseadus on muu hulgas ühtlustatud nõukogu direktiiviga 86/278/EMÜ keskkonna ja eelkõige pinnase kaitsmise kohta reoveesetete kasutamisel põllumajanduses.</p>
Kontrollitavad standardid	<p>6. Põllumajandustootja peab pidama põlluraamatut.</p> <p>7. Reoveesette kasutaja on kohustatud kandma andmed sette kasutamise kohta põlluraamatusse.</p> <p>8. Põllumajanduses ei ole lubatud kasutada töötlemata reoveesetete. Reoveesette kasutajal peab kasutatava sette kohta olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav sette kasutamiseks andja antud dokument, kuhu on märgitud sette töötlusviis.</p> <p>9. Maal, kus kasvatatakse köögivilja- või marjakultuure ning ravim- või maitsetaimi, on töödeldud reoveesette kasutamine keelatud.</p>
Taimekaitse	
Õigusaktid	<p>Taimekaitseseadus (2004) sätestab taimetervisenõuded ja taimekaitsevahenditele esitatavad nõuded, mis tagavad taimekaitsevahendite ohutuse inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale,</p>

	<p>samuti taimekaitseadmetele esitatavad nõuded ning riikliku järelevalve teostamise alused ja ulatuse.</p>
Kontrollitavad standardid	<p>10. Kasutuses olev taimekaitseade peab läbima korralise tehnilise kontrolli iga kolme aasta järel; ülevaatusel kontrollitakse taimekaitseadme tehnilise seisundi nõuetekohasust.</p> <p>11. Taimekaitsevahendi turule lubamise otsuses ettenähtud juhul peab taimekaitsevahendi kasutaja olema läbinud taimekaitsekoolituse ja tal peab olema taimekaitsetunnistus.</p>
Rohumaaviljelus	
Kontrollitavad standardid	<p>12. Rohumaa peab vähemalt üks kord enne 31.juulit olema niidetud või peab seal olema loomi karjatatud. Hiljemalt 31.juuliks peab niide olema ära veetud või hekseldatud. Nõue ei kehti rohumaa rajamise aastal, heinaseemnepõldude kohta ja poollooduslike koosluste kohta.</p>
Bioloogiline ja maastikuline mitmekesisus	
Õigusaktid	<p>Looduskaitseadus (2004). Seaduse eesmärk on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) looduse kaitsmise ja selle mitmekesisuse säilitamise tagamine; 2) kultuurilooliselt väärtusliku looduskeskkonna või selle elementide säilitamine; 3) loodusvarade säästvale kasutamisele kaasaaitamine. <p>Looduskaitseadus on muu hulgas ühtlustatud ELi õigusaktidega, millel põhineb Euroopa Liidu liikmesriike ühendav NATURA-võrgustik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimeastiku kaitse kohta;

	<ul style="list-style-type: none"> nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta.
Kontrollitavad standardid:	<p>13. Põhu põletamine on keelatud, samuti kulu põletamine tuleohtlikul ajal.</p> <p>14. Looduslikul rohumaal on keelatud kasutada väetisi ja taimekaitsevahendeid.</p>
Loomade heaolu	
Õigusaktid	<p>Loomakaitseseadus (2001) reguleerib loomade kaitset inimese sellise tegevuse või tegevusetuse eest, mis ohustab või võib ohustada loomade tervist või heaolu.</p>
Kontrollitavad standardid:	<p>15. Loomapidaja peab tagama oma majandusüksuses peetavatele põllumajandusloomadele sööda ja joogivee kättesaadavuse.</p>
Muud õigusaktid ja kontrollitavad standardid	
Õigusaktid	<p>Jäätmeseadus (1998) sätestab üldnõuded jäätmete tekke ning neist tuleneva tervise- ja keskkonnaohu vältimiseks ning jäätmehoolduse korralduse jäätmete ohtlikkuse ja koguse vähendamiseks, samuti vastutuse kehtestatud nõuete rikkumise korral.</p> <p>Jäätmeseadus on muu hulgas ühtlustatud järgmise ELi õigusaktiga: nõukogu direktiiv 75/442/EMÜ jäätmete kohta.</p> <p>Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus (2001) määratleb keskkonnaohuga tegevuse ja sätestab sellest tegevusest tuleneva saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise alused, et ära hoida inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju keskkonnale või seda vähendada.</p>

	<p>Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus on muu hulgas ühtlustatud järgmise ELi õigusaktiga: nõukogu direktiiv 96/61/EÜ saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli kohta.</p> <p>Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanäideteerimise seadus (2000) sätestab eeldatava keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanäideteerimise õiguslikud alused ning läbiviimise korra eesmärgiga ennetada keskkonna kahjustamist.</p> <p>Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanäideteerimise seadus on muu hulgas ühtlustatud järgmise ELi õigusaktiga: nõukogu direktiiv 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta.</p>
<p>Kontrollitavad standardid:</p>	<p>16. Loomapidaja peab pidama arvestust ravimite ja ravimsöötade kasutamise üle.</p> <p>17. Loomapidaja on kohustatud pidama oma põllumajandusloomade kohta arvestust, sealhulgas registreerima kõik surmajuhud.</p>

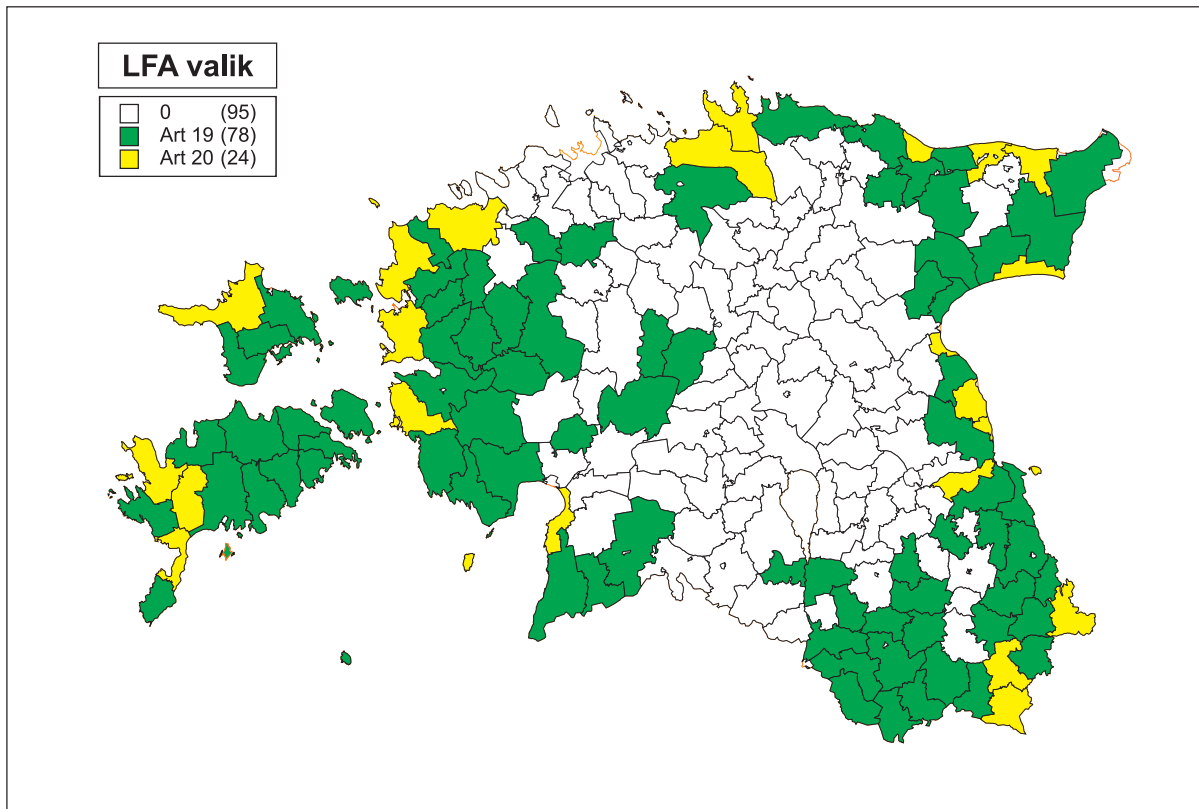
LISA 2

Ebasoodsamade ja keskkonnaalaste kitsendustega piirkonnad

Tabel 2. Ebasoodsamate piirkondade nimekiri

Maakond	Artikkel 19	Artikkel 19 (vastab ka artiklile 20)	Artikkel 20
Harjumaa	Anija, Kernu		Kuusalu, Loksa, Padise
Hiiumaa		Emmaste, Kõrgessaare, Käina, Pühalepa	
Ida-Virumaa	Avinurme, Maidla, Sonda	Iisaku, Illuka, Lohusuu, Lüganuse, Tudulinna, Vaivara	Alajõe, Aseri, Kohtla, Toila
Jõgevamaa		Pala	Kasepää
Järvamaa	Türi		
Läänemaa	Kullamaa, Oru, Risti, Taebla	Lihula, Martna, Nõva, Vormsi	Hanila, Noarootsi, Ridala
Lääne-Virumaa		Vihula, Viru-Nigula	
Põlvamaa	Kanepi, Mooste, Orava, Valgjärve, Vastse-Kuuste, Veriora	Mikitamäe, Räpina	Värsk
Pärnumaa	Are, Koonga, Väandra	Audru, Häädemeeste, Saarde, Tali, Tõstamaa, Varbla	Kihnu, Tahkuranna
Raplamaa	Kohila, Kärü, Märjamaa, Vigala		
Saaremaa		Kaarma, Laimjala, Leisi, Lümanda, Muhu, Mustjala, Orissaare, Pihtla, Põide, Ruhnu, Torgu, Valjala	Kihelkonna, Kärla, Salme
Tartumaa		Meeksi, Vara, Võnnu	Alatskivi, Mäksa, Peipsiääre, Piirissaare
Valgamaa	Karula, Puka, Põdrala, Sangaste, Taheva, Tõlliste		
Viljandimaa			
Võrumaa	Antsla, Haanja, Lasva, Mõniste, Rõuge, Sõmerpalu, Urvaste, Varstu	Meremäe	Misso, Vastseliina
KOKKU 101	37	41	23

Kaart 1. Ebasoodsamate piirkondade ja keskkonnavalaste kitsendustega piirkondade valik

Kaart 2. Kavandatavad NATURA 2000 alad

